

FOUNDATION ФОНДАЦИЈА
OPEN ИНСТИТУТ
SOCIETY ОТВОРЕНО
INSTITUTE ОПШТЕСТВО
MACEDONIA МАКЕДОНИЈА

МЕСЕЧЕН ИЗВЕШТАЈ ЗА ДЕКЕМВРИ* 2010

ЗА СОСТОЈБИТЕ ВО БОРБАТА ПРОТИВ КОРУПЦИЈАТА И КРИМИНАЛОТ И СОСТОЈБАТА СО ТРАНСПАРЕНТНОСТА ВО ОПШТЕСТВОТО

Во месечниот извештај за декември 2010 г. за состојбите во борбата против корупцијата и криминалот и состојбата со транспарентноста во општеството, ТМ сака да предупреди за следните случаи:

СУДСТВО

1. Случајно или не, жалбата на судијката **Виолета Дума**, за која лично министерот **Михајло Маневски** иницираше разрешување од нејзината функција, беше одбиена од страната на Жалбениот совет при Врховниот суд на РМ во исто време кога, само еден кат подолу во истата зграда, г. Маневски ги имаше свикано на состанок сите претседатели на судовите во Република Македонија. Записниците од гласањето на Жалбениот совет говорат дека тројцата судии на Врховниот суд гласале против разрешувањето на судијката Дума, односно за прифаќање на нејзината жалба, а останатите членови на советот, претставници на одделни судови од внатрешноста, со своето гласање го сочинувале одлучувачкото мнозинство при носење на одлуката за разрешување на судијката Дума. Овие судии од внатрешноста, истиот ден, заедно со своите претседатели на судовите патувале кон Скопје - претседателите оделе на состанок кај министерот Маневски, а судиите од истите судови – членови на Жалбениот совет - оделе на гласање „за“ или „против“ разрешувањето на судијката чија иницијатива за разрешување ја поведе министерот Маневски.

* *Транспарентност - Македонија* (ТМ) објавува редовни месечни извештаи за борбата против корупцијата и состојбата со транспарентноста во македонското општество, во областа на работењето на државните органи и другите општествени и политички институции во РМ. Преку извештаите ТМ укажува и предупредува на неправилности и непочитување на процедурите и добрите практики во спроведувањето на јавните политики и трошењето на јавните пари. Намерата е актерите во македонската политика, како и граѓаните, овие забелешки да ги сфатат конструктивно, како еден континуиран и објективен механизам за следење на состојбите во РМ во областа на транспарентноста на општеството и борбата против криминалот и корупцијата. Месечните извештаи се финансирани од страна на ФИОМ (Фондација Институт отворено општество- Македонија).

ТМ е слободна да констатира дека сплетот на околностите говори дека не станува збор за коинциденција меѓу активностите на министерот Маневски и гласањето за разрешување на судијката Дума, туку за уште еден вид, во комунистички манир, на неумесен и арогантен притисок врз независноста на судството од страна на министерот Михајло Маневски.

Многу е симптоматично, а од правен аспект потполно необјасливо, врз основа на кој правен акт Жалбениот совет при Врховниот суд ја донел својата одбивачка одлука, кога актите (правилниците) врз основа на кои е донесена обжалената одлука се укинати од страна на Уставниот суд на РМ? ТМ очекува самите судии да дадат толкување на ваквата одлука донесена од нивна страна. Исто така, ТМ се сомнева дека донесувањето на вакви одлуки ја поткрепува констатацијата изнесена во Извештајот на Европската комисија за 2010 г. во врска со политичките притисоци врз судството и загриженоста за неможноста да се постигне негова вистинска независност во работењето.

ТМ смета дека наместо да бидат главните гаранции на независноста на судството, Врховниот суд на РМ и Судскиот совет без ни малку срам и грижа на совест сега и отворено покажаа дека се само обична алатка на извршната власт и политиката. Прозивани од министерката за внатрешни работи и владејачката партија, тие влегоа во офанзива да го урнат она што остана од самостојноста и независноста на судството во Македонија. ТМ и порано укажуваше на незаконитоста и арбитрерноста на разрешувањето на судии за само една „грешка“. Кулминација на оваа финална и целосна ерозија на правната држава претставуваше јавно искажаната порака на премиерот дека „секој судија што ќе пушти докажани криминалци ќе биде разрешен или ќе мора да си поднесе оставка“.

2. Што се однесува на последниот избор на судии направен во месец декември, ТМ констатира дека ниту еден од новоизбраните судии не ги исполнува ни делумно критериумите предвидени со новиот Закон на судови, а кои ќе започнат да се применуваат во 2012 г. Доколку целта на предлагачот на Законот (Министерство за правда) била подобрување на квалитетот на судиите, се поставува прашање зошто овие критериуми се предвидува да важат од 2012 г. и зошто Судскиот совет (на иницијатива на министерот Маневски како негов член, а и предлагач на Законот) не направи напор да бидат избрани судии кои барем делумно ги исполнуваат строгите критериуми утврдени за во иднина? Зошто цели две години Судскиот совет не може да избере претседател на основниот суд во Струмица? Зошто за судија на Управниот суд е избрана личност која претходно работела во Државната комисија за јавни набавки која одлучува во втор степен, а сега истата таа личност ќе треба да ја оценува законитоста на решенијата на истата таа Комисија? Таа личност претходното правничко искуство (судиско немала никогаш) го има стекнато во Драмскиот театар во Скопје!?

ТМ сака да нагласи дека судиите кои не можат слободно и независно да одлучуваат, судиите кои се застрашени и кои веќе нема кој да ги заштити, по дефиниција повеќе не се судии. Без независно судство

нема ни поделба на власта, ни правна држава; нема човекови права и слободи! Општествените последици од ваквите состојби во судството и во развојот на македонската демократија и во развојот на економијата и нашите евро-атлантски интеграции се девастирачки.

ТМ е уверена дека уривањето на основните принципи на демократијата и правната држава, газењето врз човековите права и слободи, не може да биде цената што (според власта) треба да се плати за борбата со криминалот и корупцијата. Напротив, борбата со криминалот и корупцијата мора да биде со почитување на човековите права и слободи на осомничените. На секој поединец мора да му се почитува правото да биде третиран со достоинство и почит. Тоа што процедуралните гаранции на прв поглед може да ја намалат ефикасноста на системот во правната држава е цената што вреди да се плати за навистина да владее правото и да се заштитат индивидуалните права и слободи.

СЕЛЕКТИВНОСТА НА ДКСК

3. Не-санкционирањето на носителите на јавни функции кои не ја исполнуваат законската обврска за поднесување на анкетен лист за својата имотна состојба, го прават делувањето на Државната комисија за спречување на корупцијата недоследно и селективно. За ДКСК постојат привилегирани и недостапни функционери. Тоа особено се однесува на директорот на Управата за безбедност и контраразузнавање **Сашо Мијалков**, кој уште при неговото именување на таа функција не се одважи да ја исполни својата законска обврска. Тоа го стори со големо задоцнување, а ДКСК не го санкционираше со прекршочна пријава и барање за испитување за неговата имотна состојба, и покрај тоа што беше должна така да постапи.

Во меѓувреме, во јавноста беа презентирани низа докази за настанати промени во имотната состојба на г. Мијалков. Но, од ДКСК нема информација за тоа дали ги проверила ваквите наводи и што утврдила. ДКСК мораше итно да ги расчисти сите дилеми, особено што во споменатите докази станува збор за промени тешки повеќе стотици илјади евра. Деталното утврдување на фактичката состојба е неопходно за целокупната јавност, но и за самиот г. Мијалков, кој во моментот е изложен на сериозно обвинување за незаконско стекнување имот.

Истата недоследност ДКСК ја практикува и во однос на функционерите од Клиниката за радиологија, од каде не е пристигнат ниту еден анкетен лист. Полни четири години директорката на оваа клиника г-ѓа **Надица Митревска** и членовите на Управниот одбор не ја исполнивале својата обврска за декларирање на имотната состојба. Ваквото сознание е скандалозно за самата Клиника, но уште поскандалозно за ДКСК, која од нејасни причини го толерирала таквото однесување. Можеби таквиот привилегиран третман го „охрабрила“ раководството на оваа клиника за злоупотреби при јавните набавки, но и други незаконитости поврзани со дополнителната работа на дел од вработените.

ТМ искажува сериозна загриженост за пасивниот и толерантен однос на ДКСК кон носителите на јавни функции кои не ја исполнуваат

својата законска обврска за поднесување на анкетен лист, што резултира со сомневања за искористување на нивните функции заради лично богатење. ТМ повикува ДКСК итно да ги провери посочените случаи и за своите наоди да ја извести јавноста.

СЛУЧАЈ „МЕДИА ПРИНТ МАКЕДОНИЈА“

4. Откривањето на документот на унгарските погранични служби според кој вработен во „Медиа Принт Македонија“, шофер на генералниот директор на оваа фирма, се обидел во Унгарија нелегално да „прошверцува“ 750 илјади евра за кои декларирал дека се пари од фирмата во којашто работи, наведува на сериозни сомневања за обид за перење пари.

Зошто МВР цели две години молчи за случајот, иако Управата за спречување на перење пари и финансирање тероризам навреме дала известување за овој настан? Има ли и други вакви случаи за кои МВР, иако има сознанија, не постапува? Дали кога директорот на Управата за јавни приходи предлага „даночна амнестија“ во државата, мисли на овој вид на пари?

Политичките димензии на овој скандал се големи и непријатни. Блискоста на првиот човек на МПМ со власта буди сомневања за мотивите за непостапувањето по случајот, но и за неговата злоупотреба во смисла на можни притисоци врз оваа угледна издавачка фирма и независната уредувачка политика на нејзините печатени изданија.

ТМ ја повикува Управата за спречување на перење пари и финансирање тероризам, МВР и УЈП итно да го расветлат овој случај, за да се спречат понатамошните шпекулации и политичките манипулации кои произлегуваат заради непостапување на надлежните служби за расветлување на случајот. ТМ го повикува Јавното обвинителство да поведе истрага за неизвршување на должностите од страна на раководни лица во МВР и УЈП, бидејќи иако Управата за спречување на перење пари и финансирање тероризам уште пред две години реагираше за овој случај, тој не бил решен.

СЛУЧАЈ "ХОНОРАРИ ЗА МИНИСТЕРКАТА ЗА КУЛТУРА"

5. Во извештајот за месец ноември 2010 г. ТМ ја повика министерката за култура г-ѓа **Елизабета Канчевска – Милевска** на одговорност поради исчезнување на тендерски документи од нејзиното Министерство. Сега ја повикуваме г-ѓа Канчевска – Милевска да објасни како во 2007 г., кога имала статус на државен службеник и ја извршувала функцијата државен секретар во Министерството за култура, примала надоместоци за учество во комисији поврзани со проектот „Скопје 2014“), а во исто време примала и плата од буџетот на РМ? ТМ смета дека тоа е во спротивност со делот IV од Законот за државните службеници каде, во чл. 45 и 52, е регулирано кога државните службеници имаат право на додатоци и надоместоци на плата, но никаде не е споменато дека вакви додатоци и надоместоци се исплаќаат и за учество во комисији, бидејќи учеството во комисији е дел од редовните работни обврски.

Но, дури и да не е така, тогаш останува нејасно зошто министерката исплатените пари ги вратила? Дали заради прекршување на законите или тоа го направила поради чувство на морална одговорност? И во едниот и во другиот случај јасна е, најмалку, политичката одговорност на министерката.

Од овие причини, ТМ го повикува претседателот на Владата на РМ до Собранието на РМ да предложи разрешување на министерката за култура.

СЛУЧАЈ "МИНИСТЕРСТВО ЗА ЖИВОТНА СРЕДИНА И ПРОСТОРНО ПЛАНИРАЊЕ"

6. Министерот за животна средина и просторно планирање **Неџати Јакупи** во 2009 г. претходно изготвени проекти во министерството ги давал на свои блиски луѓе – „стручњаци“ – на доработатка, потоа ги прикажувал како нови, за што се исплаќани хонорари од буџетот на министерството. Се претпоставува дека министерот Јакупи склучил вкупно 339 авторски договори со вработени и со нивни блиски роднини и пријатели, за што исплатил вкупно 281.400 евра.

Овие непријатни информации доаѓаат како продолжение на аферата за поткупи во кои, наводно, бил вмешан шефот на кабинетот на министерот, по што се отвори постапка и од финансиската полиција. Но, слично како и во многу други случаи со елементи на корупција, и овој случај остана без епилог. Истрагата се затвори без обвинение за раководните лица на министерството.

ТМ ја охрабрува ДКСК детално да го разгледа овој случај и истиот, доколку има елементи за натамошна постапка, да го проследи до останатите надлежни институции, пред сè до Јавното обвинителство.

ИЗМЕНИ НА ЗАКОНОТ ЗА ДРЖАВНА АДМИНИСТРАЦИЈА

7. Во измените на Законот за државни службеници, испратен во Собранието на РМ за разгледување во итна постапка, се предлагаат низа новини:

- Воведување психолошки тестови и тестови за интегритет на вработените и на оние кои треба да се вработуваат;
- Воведување задолжителна пробна работа во траење од една година за новите и 6 месеци за сите постојни државни службеници. Државен службеник што сака да напредува во повисоко звање ќе биде избран на задолжителна пробна работа од 6 месеци, за кое време ќе работи поодговорни и посложени задачи, но ќе ја зема истата плата што ја земал додека работел во пониско звање;
- После завршената пробна работа, ќе се бара задолжително полагање на стручен испит. Како тој ќе изгледа, кој и како ќе го спроведува испитот, ќе одлучува министерот за информатичко општество;
- Политичките функционери ќе можат да ги префрлаат државните службеници од еден во друг државен орган без ограничување, врз основа на сопствено наоѓање;

- Суспендиран државен службеник, наместо досегашните 60, ќе зема само 50% од својата плата;
- Паричната казна за државните службеници, наместо досегашните 10, ќе изнесува 30% од платата;
- Казната „распоредување на државен службеник во пониско звање“ ќе се изрекува трајно, и тој/таа ќе ја издржува сè до своето пензионирање;
- Оценувањето на државните службеници наместо еднаш, ќе се изведува два пати годишно, со што за само 12 месеци постои можност државниот службеник да биде отпуштен од работа;
- Некои службеници ќе можат вртоглаво да напредуваат по хиерархиската скала, без да го имаат потребното работно искуство и стаж;
- Најважно: на политичките функционери во секој орган на државната управа ќе им биде дадена можност без никакви критериуми да отпуштаат државни службеници, со објаснување дека „не се задоволни од нивната работа“.

ТМ смета дека со ваквите законски измени се отвораат дополнителни можности за партизација на државната администрација, наместо да се предложат решенија за подобрување на перформансите на државните службеници, на нивниот општествен статус, интегритет, стручност и независност. Република Македонија и со овие законски измени нема да може да ја избегне сериозната критика за состојбите во јавната администрација и во следниот Извештај на Европската комисија.

СЛУЧАЈ „КОЊАНОВСКИ“

8. Основниот суд во Битола повторно ја огласи за виновна пратеничката **Весна Бендевска** затоа што таа го наклеветила поранешниот директор на РЕК Битола, а сега министер за одбрана, **Зоран Коњановски**, дека од позицијата директор на РЕК Битола направил низа незаконитости во работењето. Ваквата одлука на судот се совпадна со иницијативата на МВР до Основното јавно обвинителство во Битола за поднесување кривични пријави за 12 лица од врвот на раководството на Комбинатот. Јавноста со неверување ја прими веста дека при оваа тогашна акција на МВР од одговорност се амнестираше токму најодговорниот за законитости во работењето, тогашниот генерален директор Коњановски. Деновиве, пак, сме сведоци на нови кривични иницијативи во однос на самото директорување на г. Коњановски во РЕК Битола.

ТМ укажува дека за сомневањата за повеќе милионски криминал направен од страна на раководството на РЕК Битола досега единствен правен епилог има осудителната пресуда за клевета на пратеничката Бендевска којашто основано укажала на злоупотребите во раководењето со овој Комбинат. Кој ќе сноси одговорност и како ќе се надомести штетата врз неа доколку самата држава докаже дека нејзините укажувања биле оправдани?

Јануари 2011

Транспарентност Македонија

www.transparentnost-mk.org.mk